

Reve, Revisten, Revisme, Reviana,...

VIVIANE DE MUYNCK

Je moet het maar doen!

In hetzelfde jaar vereerd

worden met de Prijs der

Nederlandse Letteren

én met een grote

tentoonstelling in

'hèt' literaire museum

van Nederland!

De affaire rond Nederlands' grote (misschien in de toekomst wel 'grootste') volksschrijver, die de *Prijs der Nederlandse Letteren*, hem toegekend voor ruim een halve eeuw rijk en vruchtbaar schrijverschap, niet uit handen van de Belgische koning Albert mocht ontvangen, zorgde voor de media-aandacht die de meester zelve in het verleden dikwijls handig naar zich toe wist te halen. Paradoxaal genoeg ontstond al dit trammelant niet rond de figuur van de mediagenieke auteur zelf, maar wel rond zijn levensgezel Joop Schafthuizen, die onderhand wellicht even grote bekendheid (of liever beruchtheid?) geniet als de veelvuldig bekroonde Reve himself.

Gerard Reve, Leraar en Belijder

De timing voor de **overzichtstentoonstelling 'Gerard Reve, Leraar en Belijder'** in het Letterkundig Museum in Den Haag, waarvan de opening plaatsvond op 30 november ll. kon niet beter. Je moet het maar doen! In hetzelfde jaar vereerd worden met de Prijs der Nederlandse Letteren én met een grote tentoonstelling in 'hèt' literaire museum van Nederland! De plannen voor de tentoonstelling dateren reeds van midden vorig jaar. Er dreigde echter een kink in de kabel te komen toen Joop Schafthuizen in februari dit jaar besloot geen bruiklenen voor de tentoonstelling beschikbaar te stellen. Nop Maas en Wim Crowwel, de respectievelijke samensteller en vormgever van het project, besloten toch door te gaan omdat ze over al heel wat prachtig materiaal van elders beschikten. Het uiteindelijke resultaat van hun inspanningen is nog tot 26 mei 2002 te zien.

"De **titel** is gekozen omdat die op verschillende manieren op Reve te betrekken is. Reve heeft met een zekere regelmaat – ongetwijfeld ook met een dosis ironie – opgemerkt dat hij volgens zijn horoscoop heilig zou worden. Er zijn twee soorten heiligen: de martelaren die stierven voor het geloof en de anderen die leraar en belijder genoemd worden en die het geloofverdedigden en uitlegden. Reve hoort bij de tweede groep. Vandaar dat hij aan de verklaringen van echtheid bij de relikwieën, maar ook wel in opdrachten, de aanduiding 'leraar en belijder' aan zijn naam toevoegt. Daarnaast kun je vaststellen dat Reve in de loop van zijn leven inderdaad als leraar en belijder optrad, door zijn zieleroerselen en zijn religieuze, politieke en maatschappelijke opvattingen uit te dragen" aldus Nop Maas, neerlandicus en Reve-kenner bij uitstek.

Nederlands' grootste volksschrijver, © Letterkundig Museum, Den Haag

Motto

Van zodra je de tentoonstelling binnenwandelt sta je oog in oog met Reve, weliswaar via een portret waarop hij wordt afgebeeld als de apostel Ezechiël. In *Lament* schilderde dit in een serie voor het boekenbal van 1997 (thema: 'mijn God'). De reviaanse sfeer die van het schilderij uitgaat wordt versterkt door de tekst erboven, waarin Reve zelf de **positie** die hij inneemt schetst. Deze tekst is trouwens bedoeld als motto voor de tentoonstelling in haar geheel. "Door zijn paradoxale uitspraken en zijn dikwijls uitdagende optreden is Gerard Reve afwisselend uitgemaakt voor een goddeloze spotter, een rechtse racist, een chauvinistische royalist en een bijgelovige occultist; velen echter zien in hem een martelaar en heilige, en de apostel van een nieuwe en waarachtige moraal." Gerard Reve *'Levensloop van de schrijver'* in *Een circusjongen*.

P.R.A.K.t.i.s.c.h

DEN HAAG
LETTERKUNDIG
MUSEUM/KINDERBOEKENMUSEUM

is gehuisvest in het Koninklijke Bibliotheek-complex, naast station Den Haag Centraal. In drie minuten loopt u van het station naar het museum: halverwege spoor 12 de weg oversteken en rechtdoor lopen. Er is gelegenheid tot betaald parkeren in de nabije omgeving.

Openingstijden: di. t/mvr. 10-17 uur, weekend en feestdagen 12-17 uur; gesloten: maandag, eerste Kerstdag en nieuwjaarsdag.

De periodes

Het werk van Reve is de leidraad bij de **chronologische opbouw** van de tentoonstelling. Daarnaast hebben de makers ernaar gestreefd een beeld te geven van de niet onbelangrijke deelname van de kunstenaar aan het maatschappelijk debat.

Hoewel Reve schrijversleven tot nu toe altijd in vijf periodes werd ingedeeld, komen in de tentoonstelling **zes periodes** aan bod.

Of de ene periode al belangrijker was dan de andere hangt vermoedelijk grotendeels af van de persoonlijke ervaring van de lezer-bezoeker of de bezoeker-lezer (waarom niet?). Nochtans werden, mede door de vormgeving van Wim Crowwel accenten gelegd. Zo is het bijvoorbeeld niet toevallig dat de violette periode de meeste ruimte krijgt. Dit zijn nl. de jaren waarin Reve de zogenaamde 'reisbrief' ontwikkelde. De brievenboeken 'Op weg naar het Einde' en 'Nader tot U' mogen tot mijlpalen in de Nederlandse literatuur gerekend worden. Men spreekt van 'bekentenisliteratuur'.

Het is de periode waarin hij openlijk voor zijn homoseksuele geaardheid ('herenliefde') uitkomt en waarin hij zich ontpopt als media-figuur. Aanzet hiertoe was ongetwijfeld zijn veelbesproken optreden in het programma 'Literaire ontmoeting' op 11 december 1963. In 1966 verscheen de reeds genoemde bundel 'Nader tot U' met als afsluiter de serie gedichten 'Geestelijke liederen'.

Twee fragmenten wil ik de lezers toch niet onthouden omdat ze zowel de plechtstatigheid en de bittere ernst als de verholten zelfspot en humor van Reve weergeven. Ze zijn trouwens ook een illustratie van zijn onnavolgbare stijl, waarvan we in de tentoonstelling tal van voorbeelden vinden.

Uit 'Nader tot U':

Eigenlijk geloof ik niets

*en twijfel ik aan alles, zelfs aan U
Maar soms, wanneer ik denk dat Gij
waarachtig leeft
dan denk ik, dat Gij Liefde zijt, en
eenzaam
en dat, in dezelfde wanhoop,
Gij mij zoekt zoals ik U.*

De gewraakte passage die verscheen in het tijdschrift *Dialogo*. Dit leverde hem een aanklacht wegens godslastering op, wat uitmondde in het 'Ezelproces'. Reve werd vrijgesproken

*'Als God zich opnieuw in de Levende Stof
gevangen heeft, zal hij als Ezel terugkeren,
hoogstens in staat een paar lettergrepen te
formuleren, miskend en verguisd en geranseld,
maar ik zal hem begrijpen en meteen
met Hem naar bed gaan, maar ik doe zwachtels
om zijn hoefjes, dat ik niet te veel
schrammen krijg als Hij spartelt bij het
klaarkomen'*

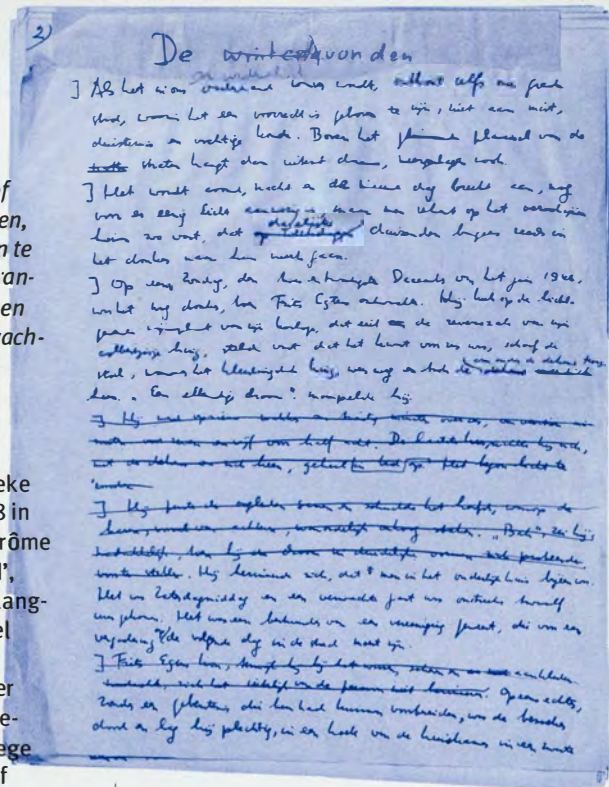
Datzelfde jaar trad hij toe tot de katholieke kerk en mocht hij de P.C. Hooftprijs 1968 in ontvangst nemen. Hij kocht in 1969 in Drôme (Zuid-Frankrijk) het 'Geheime Landgoed', dat in zijn verdere leven en werk een belangrijke rol zou spelen. Het waren dus zowel turbulente als productieve jaren! Volgens Nop Maas vond Reve het vroeger ook wel chique als zijn werk in kleurenperiodes werd ingedeeld. Zo werd zijn vroege werk wel eens aangeduid als de grijze of zwarte periode, gevolgd door de violette periode. Daar hield het echter op. Het toekennen van toepasselijke kleuren aan de volgende periodes gebeurde dus louter ter gelegenheid van de tentoonstelling. Een structurend element, waar dankbaar gebruik van gemaakt werd.

Kleine dingetjes

Een logisch geheel maken van al het verzamelde materiaal kan geen eenvoudige opdracht geweest zijn. Er zijn nl. ontelbare kleine dingetjes. Alleen door een zorgvuldig arrangement en een goed doordachte vormgeving konden Nop Maas en Wim Crowwel erin slagen alles te kaderen in een totaalbeeld dat de gemiddelde bezoeker gedurende een tweetal uur kan blijven boeien. Echte Reve-fanaten, voor wie deze tentoonstelling wel een feest moet zijn, trekken er best nog wat meer tijd voor uit. Natuurlijk kan men ook alleen even de sfeer opsnuiven, de topstukken langslopen, of als lezer nu wel eens de personen en locaties die in Reves boeken voorkomen en voor deze gelegenheid in het Letterkundig museum gevisualiseerd zijn, bekijken.

Het konijn uit 'de Avonden',
© Letterkundig Museum, Den Haag

Het originele manuscript van 'de Avonden',
© Letterkundig Museum, Den Haag

De aandacht gaat in dat geval bij voorkeur uit naar materiaal dat nog nooit getoond werd: bv. Het handschrift van Werther Nieland in twee versies en verschillende kladversies van enkele gedichten uit 'Nader tot U'. Wat de voorwerpen aangaat is er het konijn uit 'De Avonden', de beer uit 'Bezorgde Ouders' en het enige overgebleven voorwerp van de joodse familie 'Boslowits', een spiegel. Het trieste lot van dit gezin, dat in de Tweede Wereldoorlog werd gedood door de Duitse bezetter wordt door Reve beschreven in zijn boek 'De ondergang van de familie Boslowits' (1946). Verder zijn er verschillende jeugdportretten, enkele etsen van Reve zelf, het begin van het originele manuscript van 'De Avonden' (het duurste manuscript van Nederland), het beroemde drieluik van Albert Knoop waarop de auteur in militair uniform aan de zijde van Koningin Juliana is afgebeeld, een heleboel foto's van de schrijver en zijn vrienden en van de huizen waar de auteur verbleef, enz.

Aan het eind van de tentoonstelling vinden we een vitrinekast met daarin een collectie Reve-relikwieën: plukjes schaamhaar, een druppel bloed op een doekje, een pillendoosje, een rozenkrans met kralen van rode hartjes, ... Dit maakt de cirkel rond en doet ons letterlijk én figuurlijk belanden bij het uitgangspunt: de mix Reve, kernachtig weergegeven in titel en motto.